

18 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı

Gəlir

MÜNDƏRİCAT

Maddələr

18 №-Lİ MÜHASİBAT UÇOTUNUN BEYNƏLXALQ STANDARTI

GƏLİRLƏR

MƏQSƏD

STANDARTIN TƏTBİQİ SAHƏSİ

1–6

ƏSAS ANLAYIŞLAR

7–8

GƏLİRİN ÖLÇÜLMƏSİ

9–12

ƏMƏLİYYATLARIN MÜƏYYƏN EDİLMƏSİ

13

MALLARIN SATIŞI

14–19

XİDMƏTLƏRİN GÖSTƏRİLMƏSİ

20–28

FAİZLƏR, ROYALTİ VƏ DİVİDENDLƏR

29–34

GƏLİRİN AÇIQLANMASI

35–36

QÜVVƏYƏ MİNMƏ TARİXİ

37

18 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı “Gəlir

Məqsəd

Gəlir, *Maliyyə hesabatlarının hazırlanması və təqdim edilməsi üzrə Konseptual Əsaslarda* hesabat ili ərzində iqtisadi səmərənin artması kimi müəyyənləşdirilir. Həmin artım hesabat dövrü ərzində aktivlərin daxil olması və ya onların sayının və ya həcmının artması formasında və yaxud səhmdarlar tərəfindən edilən əlavə qoyuluşlarla əlaqəli olmayan kapitalda artım ilə nəticələnən öhdəliklərin azalması formasında baş verir (revise translation). Gəlir anlayışı həm adi fəaliyyətdən yaranan gəliri, həm də əməliyyat fəaliyyətinə aid olmayan hər hansı qazancı da əhatə edir. Gəlir müəssisənin adi fəaliyyəti zamanı yaranan gəlirdir və satış, ödəniş haqqları, faiz gəliri, dividend, royalti və bu kimi müxtəlif adlarla istinad edilə bilər. Bu standartın məqsədi müəyyən növ əməliyyat və hadisələrdən yaranan gəlirin mühasibat uçotunda əks etdirilməsi qaydasının müəyyən edilməsindən ibarətdir.

Gəlirin mühasibat uçotunda əks etdirilməsində əsas məsələ onun tanınma vaxtını müəyyənləşdirməkdən ibarətdir. Gəlir müəssisəyə gələcəkdə iqtisadi səmərənin daxil olması və onların etibarlı əsasda qiymətləndirilməsi ehtimalı olduqda tanınır. Hazırkı Standart bu meyarların yerinə yetirildiyi və gəlirin tanındığı halları müəyyənləşdirir. Bu Standart həmçinin bu meyarların tətbiqi üçün praktiki təlimatı özündə əks etdirir.

Standartın tətbiq sahəsi

- Bu Standart aşağıdakı əməliyyatlar və hadisələr nəticəsində yaranan gəlirlərə tətbiq edilir:**
 - malların satışı;**
 - xidmətlərin göstərilməsi; və**
 - faiz, royalti və dividendlər gətirən müəssisə aktivlərinin digər şəxslər tərəfindən istifadə edilməsi.**
- Bu standart 1982-ci ildə təsdiq olunmuş “*Gəlirin tanınması*” adlı 18 №-li MUBS-u əvəz edir.
- Mallara müəssisə tərəfindən satış məqsədilə istehsal olunmuş və təkrar satış üçün əldə olunmuş əmtəələr (məsələn, pərakəndə satıcı tərəfindən alınmış mallar və ya təkrar satış üçün saxlanılan torpaq və digər əmlak) daxildir.
- Xidmətlərin göstərilməsi müəssisə tərəfindən müqavilə ilə razılaşdırılmış müddətdə tapşırığın yerinə yetirilməsini nəzərdə tutur. Xidmətlər bir və ya bir neçə dövr ərzində yerinə yetirilə bilər. Xidmətlərin göstərilməsi üzrə bəzi müqavilələr tikinti müqavilələri ilə birbaşa əlaqəlidir, məsələn, layihə menecerləri və arxitektərlər üçün xidmət müqavilələri. Bu müqavilələrdən yaranan gəlir bu Standarta deyil, “*Tikinti müqavilələri*” adlı 11 №-li MUBS-da göstərilən tikinti müqavilələrinin tələblərinə müvafiq olaraq açıqlanır.
- Digər tərəflərin müəssisənin aktivlərindən istifadə etməsi aşağıdakı növ gəlirləri yaradır:
 - faiz gəliri - pul vəsaitləri və ya pul vəsaitlərinin ekvivalentlərindən istifadə edilməsi üçün təyin edilmiş haqqlar və ya müəssisəyə ödənilməli məbləğlər;
 - royaltilər - müəssisənin uzunmüddətli aktivlərindən (məsələn, patent, ticarət nişanları, müəllif hüquqları, kompüter program təminatı) istifadə edilməsi üçün ödəniş haqqları; və
 - dividendlər - mənfəətin kapital investisiyalarının sahiblərinə onların həmin növ kapitalda paylarına uyğun bölüşdürülməsi
- Bu Standart aşağıda göstərilən əməliyyatlar və hadisələr nəticəsində yaranan gəlirlərə tətbiq edilmir:
 - icarə müqavilələri (bax: “*İcarə*” adlı 17 №-li MUBS);
 - iştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyalardan yaranan dividendlər (bax: “*Asılı müəssisələrdə investisiyaların uçotu*” adlı 28 №-li MUBS);
 - “*Sığorta müqavilələri*” adlı 4 №-li MHBS-in tətbiqi sahəsinə daxil olan sığorta müqavilələri;
 - maliyyə aktivlərinin və ya maliyyə öhdəliklərinin ədalətli dəyərində dəyişikliklər və onların satışı (bax: “*Maliyyə alətləri: Tanınma və ölçülmə*” adlı 39 №-li MUBS);
 - digər qısamüddətli aktivlərin ədalətli dəyərindəki dəyişikliklər;
 - kənd təsərrüfatı fəaliyyətinə aid bioloji aktivlərin ədalətli dəyərindəki dəyişikliklər və onların ilkin tanınması (bax: “*Kənd təsərrüfatı*” adlı 41 №-li MUBS);

- (ə) kənd təsərrüfatı məhsullarının ilkin tanınması (bax: 41 №-li MUBS); və
- (f) faydalı qazıntıların hasilatı.

Əsas anlayışlar

7 Bu standartda istifadə edilmiş əsas anlayışlar aşağıdakı mənalara ifadə edir:

Gəlir – dövr ərzində müəssisənin adi fəaliyyətindən yaranan, səhmdarların əlavə kapital qoyuluşlarından başqa, müəssisə kapitalının artırılması ilə nəticələnən iqtisadi faydaların ümumi mədaxilidir.

Ədalətli dəyər - müstəqil, yaxşı məlumatlandırılmış və bu cür əməliyyatın həyata keçirilməsində maraqlı olan tərəflər arasında əməliyyatın icrası zamanı aktivin mübadilə edilməsi və ya öhdəliyin yerinə yetirilməsi mümkün olan məbləğdir.

8. Gəlir yalnız müəssisənin hesabına daxil olmuş və ya daxil olacaq iqtisadi faydanın ümumi mədaxilini özündə əks etdirir. Üçüncü tərəfin adından yığılan vəsaitlər müəssisəyə daxil olan iqtisadi fayda hesab edilmir və müəssisənin kapitalının artması ilə nəticələnir. Bu səbəbdən, belə vəsaitlərin daxil olması gəlir hesab edilməyərək Mənfəət və zərər haqqında hesabatda və kapitalda tanınmır. Eyni şəkildə, vasitəçi münasibətlərində, iqtisadi faydanın ümumi mədaxilinə üçüncü tərəfin adından yığılmış məbləğlər daxildir ki, bu da müəssisə üçün kapitalda artım ilə nəticələnir. Üçüncü tərəfin adından yığılmış məbləğlər gəlir hesab edilmir. Əksinə, gəlir komissiya məbləğindən ibarətdir.

Gəlirin ölçülməsi

9 Gəlir alınmış və ya alınacaq vəsaitin ədalətli dəyəri ilə ölçülməlidir.¹

- 10 Əməliyyat üzrə yaranan gəlir məbləği adətən, müəssisə ilə alıcı və ya aktivin istifadəçisi arasında bağlanmış müqavilədə müəyyənləşdirilir. Gəlirin məbləği, alış-satış ilə bağlı hər hansı güzəşt məbləğləri və müəssisə tərəfindən edilmiş güzəştlər nəzərə alınmaqla, alınmış və ya alınacaq vəsaitlərin ədalətli dəyəri ilə ölçülür.

- 11 Bir çox hallarda vəsait nağd pul və ya nağd pul ekvivalentləri formasında, gəlir isə alınmış və ya alınacaq nağd pul və ya nağd pul ekvivalentləri məbləğində olur. Lakin, nağd vəsaitlərin və ya onların ekvivalentlərinin ödənişi təxirə salınarsa, ödənilən vəsaitin ədalətli dəyəri alınmış və ya alınacaq nağd vəsaitin nominal məbləğindən az ola bilər. Məsələn, müəssisə alıcıya faizsiz kredit verə və ya satılmış malların ödənişi əvəzində bazarda mövcud olan ədalətli dərəcədə aşağı faiz dərəcəli veksəl qəbul edə bilər. Müqavilə maliyyə əməliyyatını əks etdirdikdə, vəsaitin ədalətli dəyəri bütün gələcək daxilolmaların şərti faiz dərəcəsinin tətbiqi əsasında diskont edilməklə hesablanır. Şərti faiz dərəcəsi, aşağıdakı iki göstəricidən daha dəqiq müəyyənləşdirilə bilən göstərici hesab olunur:

- (a) analoji kredit reytinginə malik olan emitentin oxşar maliyyə alətləri üzrə üstünlük təşkil edən faiz dərəcəsi; və ya
- (b) alətin nominal dəyərini diskont nəticəsində malların və ya xidmətlərin cari bazarda nağd şəklində ödənilməni nəzərdə tutan satış dəyərində azaldan dərəcəsi

Ödənişin ədalətli dəyəri il nominal dəyəri arasındakı fərq "[Maliyyə alətləri: Tanınma və ölçülmə](#)" adlı 39 №-li MUBS-un 29 və 30-cu maddələrinə əsasən faiz gəliri kimi tanınır.

- 12 Mallar və ya xidmətlər eyni xüsusiyyətli və eyni dəyərli mal və ya xidmətlərlə mübadilə edildikdə və ya dəyişdirildikdə, həmin mübadilə gəlir yaradan əməliyyat hesab edilmir. Belə hal adətən neft və ya süd kimi məhsullara aiddir ki, burada təchizatçılar müəyyən məkanda yaranmış tələbatı vaxtılı-vaxtında ödəmək üçün müxtəlif yerlərdə ehtiyatları mübadilə edir və ya dəyişirlər. Mallar və ya xidmətlər oxşar olmayan mallar və ya xidmətlərlə mübadilə edildikdə, həmin mübadilə gəlir yaradan əməliyyat hesab olunur. Gəlir, köçürülmüş hər hansı nağd vəsait və ya onun ekvivalentləri məbləğini nəzərə almaqla alınmış malların və xidmətlərin ədalətli dəyəri ilə ölçülür. Alınmış mal və ya xidmətlərin ədalətli dəyəri etibarlı əsasda qiymətləndirilə bilmədikdə, gəlir köçürülmüş hər hansı nağd vəsait və ya onun ekvivalentləri məbləğini nəzərə almaqla təhvil olunmuş malların və ya xidmətlərin ədalətli dəyəri ilə ölçülür.

Əməliyyatın müəyyən edilməsi

- 13 Bu standartda tanınma meyarı adətən hər əməliyyata fərdi şəkildə tətbiq olunur. Lakin, bəzi hallarda, əməliyyatın mahiyyətini əks etdirmək üçün tanınma meyarını bir əməliyyatın ayrıca müəyyənləşdirilməsi mümkün olan tərkib hissələrinə tətbiq etmək zəruridir. Məsələn, məhsulun satış qiymətinə, satışdan sonra göstəriləcək

¹ Bax, həmçinin, ŞDK 31 Gəlir – Reklam xidmətlərini əhatə edən barter əməliyyatları

xidmətlər üzrə müəyyənləşdirilməsi mümkün olan məbləğ daxil edildikdə, həmin məbləğ təxirə salınaraq xidmətin yerinə yetirilməsi müddəti ərzində gəlir kimi tanınır. Əksinə, müəyyən əməliyyatın kommersiya təsiri bir-biri ilə bağlı olan iki və ya daha çox əməliyyatlara eyni zamanda istinad edilmədən anlaşıla bilmədiyi halda, tanınma meyarları həmin əməliyyatlara birlikdə tətbiq edilir. Məsələn, müəssisə malları sataraq, eyni zamanda, bu əməliyyatın mahiyyətini ləğv edən həmin malların gələcəkdə geri alınması üzrə əlavə müqavilə bağladıqda, tanınma meyarları həmin əməliyyatlara birlikdə tətbiq edilməlidir.

Malların satışı

- 14 **Malların satışından gəlir bütün aşağıdakı şərtlər yerinə yetirildikdə tanınmalıdır:**
- (a) **müəssisə malların mülkiyyət hüququ ilə bağlı ciddi riskləri və mükafatları alıcıya təhvil verdikdə;**
 - (b) **müəssisə mülkiyyət hüququ ilə bağlı idarəetmədə artıq iştirak etmədikdə və satılmış mallara faktiki nəzarəti saxlamadıqda**
 - (c) **gəlir məbləğinin etibarlı ölçülməsi mümkün olduqda;**
 - (ç) **müəssisəyə əməliyyatla bağlı iqtisadi mənfəətin daxil olması yüksək ehtimallı olduqda; və**
 - (d) **əməliyyatla bağlı çəkilmiş xərclər və çəkilməli xərclərin etibarlı ölçülməsi mümkün olduqda**
- 15 Mülkiyyət hüququ ilə bağlı mühüm risklərin və mülkiyyətlə bağlı mükafatların müəssisə tərəfindən alıcıya köçürülməsini qiymətləndirmək üçün əməliyyat şəraitinin təhlili aparılmalıdır. Bir çox hallarda, mülkiyyət hüququ ilə bağlı risklərin və faydaların ötürülməsi qanuni hüququn və mülkiyyətin ötürülməsi ilə eyni zamanda baş verir. Bu hal pərakəndə satış zamanı yaranır. Digər hallarda, mülkiyyət hüququ ilə bağlı risklərin və faydaların ötürülməsi qanuni hüququn və mülkiyyətin verilməsi ilə eyni zamanda baş vermir.
- 16 Müəssisə mülkiyyət hüququ ilə bağlı olan ciddi riskləri öz ixtiyarında saxladıqda, əməliyyat satış hesab edilmir və bu əməliyyatdan yaranan gəlir tanınmır. Müəssisə mülkiyyət hüququ ilə bağlı riskləri bir sıra üsullarla özündə saxlaya bilər. Aşağıda müəssisənin mülkiyyət hüququ ilə bağlı riskləri və faydaları özündə saxladığı hallara nümunələr verilmişdir:
- (a) müəssisə satılmış malların qeyri-qənaətbəxş istismar qabiliyyətinə görə məsuliyyət daşdıqda və bu məsuliyyət adi zəmanət öhdəliklərinə aid olmadıqda,
 - (b) müəssisənin konkret satışdan əldə edəcəyi gəlirin alıcı tərəfindən bu malların satışından əldə edəcəyi gəlirdən asılı olduqda (reüord),
 - (c) göndərilmiş mallar müəssisə tərəfindən quraşdırılmalı olduqda və müqavilənin əksər hissəsini təşkil edən bu quraşdırma işlərinin icrası hələ yekunlaşdırılmadıqda,
 - (ç) alıcı alqı-satqı müqaviləsində müəyyənləşdirilən səbəbdən alış əqdini ləğv etmək hüququna malik olduqda və müəssisə satılmış malların geri qaytarılması ehtimalını etibarlı səviyyədə müəyyən etmək imkanına malik olmadıqda.
- 17 Müəssisə mülkiyyət hüququ ilə bağlı olan yalnız əhəmiyyətsiz riskləri və mükafatları öz ixtiyarında saxladıqda, bu cür əməliyyat satış hesab edilir və bu əməliyyatdan yaranan gəlir tanınır. Məsələn, satıcı artıq ona məxsus olan məbləğin mədaxilini təmin etmək məqsədilə mülkiyyət hüququnu öz ixtiyarında saxlaya bilər. Bu halda, müəssisə mülkiyyət hüququ ilə bağlı olan ciddi riskləri və faydaları ötürdükdə, əməliyyat satış hesab edilir və bu əməliyyatdan yaranan gəlir tanınır. Müştəri razı qalmadıqda, pulun qaytarılmasının təmin edilməsi şərti ilə pərakəndə satışı digər nümunə kimi göstərmək olar. Bu hallarda, satıcı malların gələcəkdə geri qaytarılmasının etibarlı əsasda qiymətləndirə bildikdə və malların geri qaytarılması üzrə öhdəlik əvvəlki təcrübəyə, eləcə də digər müvafiq amillərə əsaslanaraq tanındıqda, əməliyyatdan yaranan gəlir satışın həyata keçirildiyi anda tanınır.
- 18 Gəlir yalnız o zaman tanınır ki, əməliyyatla bağlı iqtisadi mənfəətin müəssisə daxil olması ehtimallı olsun. Bəzi hallarda, tanınma ödəniş qəbul edilməyənədək və ya qeyri-müəyyənlik aradan qaldırılmayanadək mümkün olmaya bilər. Məsələn, xarici hökumət orqanının satışdan əldə olunan vəsaiti xarici ölkəyə köçürülməsinə razılıq verməsi qeyri-müəyyənlik yarada bilər. Razılıq verildikdə, qeyri-müəyyənlik aradan qaldırıldıqda gəlir tanınır. Lakin, artıq gəlirə daxil edilmiş məbləğin yığılması barədə qeyri-müəyyənlik yarandıqda toplanması mümkün olmayan və ya ödənilməsi ehtimal edilməyən vəsait əvvəlcə tanınmış gəlir məbləğinə düzəlişdən daha çox xərc kimi tanınır.
- 19 Eyni əməliyyata və ya digər hadisəyə aid olan gəlir və xərclər eyni zamanda tanınır; bu proses adətən gəlirlərin və xərclərin uyğunlaşdırılması adlanır. Zəmanətlər daxil olmaqla xərclər və mallar yükləndikdən sonra çəkiləcək digər məsrəflər gəlirin tanınması üçün digər şərtlər yerinə yetirildikdə düzgün qiymətləndirilə bilər. Lakin, xərclər düzgün qiymətləndirilməzsə, gəlirin tanınması mümkün ola bilməz; bu cür hallarda malların satışı üzrə alınmış hər hansı məbləğ öhdəlik kimi tanınır.

Xidmətlərin göstərilməsi

- 20 **Xidmətlərin göstərilməsi ilə bağlı olan əməliyyatın nəticəsinin etibarlı əsasda qiymətləndirilməsi mümkün olduqda, bu əməliyyatdan əldə olunan gəlir həmin əməliyyatın hesabat tarixinə olan yekunlaşma mərhələsinə istinadən tanınmalıdır. Əməliyyatın nəticəsi aşağıdakı şərtlər yerinə yetirildikdə düzgün qiymətləndirilə bilər:**
- (a) gəlirin məbləğini etibarlı əsasda ölçmək mümkün olduqda;
 - (b) müəssisəyə əməliyyatla bağlı iqtisadi mənfəətin daxil olması ehtimalı olduqda;
 - (c) balans hesabatı tarixində əməliyyatın yekunlaşma mərhələsi düzgün qiymətləndirilə bilindikdə; və
 - (ç) əməliyyatlar üçün çəkilmiş və əməliyyatı yekunlaşdırmaq üçün çəkiləcək xərclər etibarlı qiymətləndirilə bilindikdə.²
- 21 Əməliyyatın yekunlaşma mərhələsinə istinad etməklə gəlirin tanınması yekunlaşma metodunun faizi hesab olunur. Bu metoda əsasən gəlir xidmətlərin göstərildiyi hesabat dövrlərində tanınır. Gəlirin bu cür tanınması hesabat dövrü ərzində istehsal münasibətləri və fəaliyyət üzrə faydalı məlumatı əks etdirir. *“Tikinti müqavilələri”* adlı 11 №-li MUBS-da gəlirin həmçinin bu metodla tanınması tələb olunur. Həmin standartın tələbləri gəlirin tanınmasına və xidmətlərin göstərilməsi ilə bağlı olan əməliyyat üçün çəkilmiş aidiyyatı xərclərin tanınmasına ümumi şəkildə tətbiq olunur.
- 22 Gəlir – müəssisəyə yalnız əməliyyat ilə əlaqəli olan iqtisadi səmərənin daxil olması ehtimalı olduqda tanınır. Lakin, artıq gəlirə daxil edilmiş məbləğin yığılması barədə qeyri-müəyyənlik yarandıqda toplanması mümkün olmayan və ya ödənilməsi ehtimal edilməyən vəsait əvvəlcə tanınmış gəlir məbləğinə düzəliş kimi deyil xərc kimi tanınır.
- 23 Ümumiyyətlə, müəssisə əməliyyatda iştirak edən digər tərəflərlə aşağıdakı məqamları razılaşdırdıqdan sonra ölçməni etibarlı əsasda həyata keçirə bilər:
- (a) əməliyyatda iştirak edən hər bir tərəfin, onlar tərəfindən göstərəcəkləri və qəbul edəcəkləri xidmətlərlə bağlı qanuna müvafiq hüquqları;
 - (b) mübadilə edilməli olan vəsait; və
 - (c) hesablaşmanın üsulu və şərtləri.
- Bu adətən müəssisə üçün daxili maliyyə büdcəsinin və hesabat sisteminin tərtib olunması üçün lazımdır. Lazım gəldikdə müəssisə xidmətlər göstərildikdə gəlirlərin məbləğinə yenidən baxır və hesablamalara düzəliş edir. Bu cür təhlilin və yenidən qiymətləndirmənin aparılması zərurəti əməliyyatın nəticəsinin etibarlı səviyyədə qiymətləndirilməsinin mümkün olmadığını əks etdirmir.
- 24 Əməliyyatın yekunlaşma mərhələsi müxtəlif metodlar əsasında müəyyənləşdirilə bilər. Müəssisə göstərilən xidmətlərin etibarlı əsasda ölçülməsini təmin edən metoddan istifadə edir. Əməliyyatın mahiyyətindən asılı olaraq, aşağıdakı metodlardan istifadə oluna bilər:
- (a) yerinə yetirilmiş işlərin icmalları metodu
 - (b) hazırkı tarixə göstərilmiş xidmətlərin göstəriləcək ümumi xidmətlərin həcminə faiz nisbəti metodu;
 - (c) hazırkı tarixə çəkilmiş məsrəflərin əməliyyat üzrə qiymətləndirilmiş ümumi məsrəflərə faiz nisbəti metodu. Hazırkı tarixə çəkilmiş məsrəflərə yalnız bu tarixə göstərilmiş xidmətləri əks etdirən məsrəflər aid edilir. Əməliyyat üzrə ümumi məsrəflərə isə yalnız göstərilmiş və ya göstərilməli olan xidmətləri əks etdirən məsrəflər daxil edilir.
- Sifarişçilərdən alınmış aralıq ödənişlər və avanslar, adətən göstərilmiş xidmətlərin həcmi əks etdirmir.
- 25 Praktiki məqsədlər üçün xidmətlər müəyyənləşdirilmiş vaxt ərzində, qeyri-müəyyən sayda fəaliyyətlər yerinə yetirildikdə və yekunlaşma mərhələsini daha yaxşı göstərən digər metodun mövcudluğu haqqında sübut olmayana qədər gəlir müəyyənləşdirilmiş dövr ərzində bərabər hissələr metodu əsasında tanınır. Hər hansı xüsusi bir fəaliyyət digər fəaliyyətlərdən daha əhəmiyyətli olduqda, gəlirin tanınması mühüm fəaliyyət icra olunanadək təxirə salınır.
- 26 **Xidmətlərin göstərilməsi ilə bağlı əməliyyatın nəticəsinin etibarlı əsasda ölçülməsi mümkün olmadıqda, gəlir yalnız əvəzi ödənilə bilən tanınmış xərclərin həcminə uyğun olaraq tanınmalıdır.**
- 27 Adətən, əməliyyatın yerinə yetirilməsinin ilkin mərhələlərində onun nəticəsinin etibarlı əsasda ölçülməsi mümkün deyil. Buna baxmayaraq, müəssisə tərəfindən əməliyyatın keçirildiyi zaman çəkilən məsrəflərin əvəzinin ödəniləcəyi ehtimal oluna bilər. Beləliklə, gəlir yalnız əvəzi ödənilə bilən tanınmış xərclərin həcminə uyğun olaraq tanınır. Əməliyyatın nəticəsinin etibarlı əsasda ölçülməsinin mümkün olmaması səbəbindən hər hansı mənfəət tanınmır.

² Bax, həmçinin, ŞDK 27 – İcarənin hüquqi formalarını əhatə edən əməliyyatların mahiyyətinin qiymətləndirilməsi və ŞDK 31 – Gəlir – Reklam işlərini əhatə edən barter əməliyyatları

- 28 Əməliyyatın nəticəsinin etibarlı əsasda qiymətləndirilməsi mümkün olmadıqda və çəkilən məsrəflərin gələcəkdə əvəzinin ödəniləcəyi ehtimal olunmadıqda, gəlir tanınmır, məsrəflər isə xərc kimi tanınır. Müqavilənin nəticələrini etibarlı əsasda qiymətləndirməyə mane olan qeyri-müəyyənliklər aradan qaldırıldıqda, gəlir 26-cı maddəyə əsasən deyil, 20-ci maddəyə uyğun olaraq tanınır.

Faizlər, royaltilər və dividendlər

- 29 Müəssisənin aktivlərinin digər tərəflərin istifadəsindən yaranan faizlər, royalti və dividendlər formasında əldə olunan gəlir aşağıdakı bütün şərtlərin yerinə yetirildiyi təqdirdə, bu standartın 30-cu maddəsində müəyyən edilmiş qaydada tanınır:
- (a) əməliyyat ilə bağlı iqtisadi faydaların müəssisəyə daxil olması ehtimalı olduqda;
 - (b) gəlirin məbləğini etibarlı ölçmək mümkün olduqda.
- 30 Gəlir aşağıdakı əsasda tanınmalıdır:
- (a) faizlər, 39 №-li MUBS-un 9-cu və AG5-AG8 maddələrinə uyğun olaraq, effektiv faiz metodunu nəzərə almaqla tanınmalıdır.
 - (b) royaltilər müvafiq müqavilənin mahiyyətinə uyğun olaraq, hesablama metodu əsasında tanınmalıdır
 - (c) dividendlər səhmdarlar tərəfindən bu dividendləri almaq hüququ əldə olunduqda tanınmalıdır
- 31 [Çıxarılmışdır]
- 32 Ödənilməmiş faiz, faiz yaranan investisiya alınmamışdan əvvəl hesablandıqda daha sonra alınmış faiz alışıdan əvvəlki və sonrakı dövrlərə bölünür. Alışıdan əvvəlki mənfəətdən qiymətli kağızlar üzrə dividendlər elan olunduqda həmin dividendlər qiymətli kağızların dəyərindən çıxılır. Əgər şərti əsaslanma istisna olmaqla, bu cür bölüşdürməni aparmaq çətin olarsa, dividendlər qiymətli kağızların dəyərinin bərpa oluna bilən hissəsini formalaşdıranaqədər gəlir kimi tanınır.
- 33 Royaltilər müvafiq müqavilənin şərtlərinə uyğun olaraq hesablanır və adətən müqavilənin mahiyyəti ilə əlaqəli olmayanadək həmin əsasda tanınır. Gəliri hər hansı digər sistemə və rəşional əsasda tanımaq daha müvafiq hesab edilir.
- 34 Gəlirlər yalnız əməliyyatla bağlı müəssisəyə iqtisadi səmərənin daxil olması ehtimalı olduqda tanınır. Lakin, artıq gəlirə daxil edilmiş məbləğin yığılması barədə qeyri-müəyyənlik yarandıqda toplanması mümkün olmayan və ya ödənilməsi ehtimal edilməyən vəsait əvvəlcə tanınmış gəlir məbləğinə düzəlişdən daha çox xərc kimi tanınır.

Gəlirin açıqlanması

- 35 Müəssisə aşağıdakıları açıqlamalıdır:
- (a) Gəlirin tanınması üçün qəbul olunmuş mühasibat qaydalarını, o cümlədən, xidmətlərin göstərilməsi daxil olan əməliyyatlar zamanı yekunlaşma mərhələsini müəyyənləşdirmək üçün qəbul olunan metodlar;
 - (b) Dövr ərzində tanınmış gəlirin hər bir mühüm kateqoriyası üzrə məbləğ, eləcə də aşağıdakı əməliyyatlardan yaranan gəlir:
 - (i) malların satışı
 - (ii) xidmətlərin göstərilməsi
 - (iii) faizlər
 - (iv) royaltilər
 - (v) dividendlər və
 - (c) Gəlirin hər bir mühüm kateqoriyasına daxil olan malların və ya xidmətlərin mübadiləsindən yaranan gəlir məbləği.
- 36 Müəssisə hər hansı şərti öhdəlikləri və şərti aktivləri "*Qiymətləndirilmiş öhdəliklər, şərti öhdəliklər və şərti aktivlər*" adlı 37 №-li MUBS-a uyğun olaraq açıqlayır. Şərti öhdəliklər və şərti aktivlər zəmanət məsrəfləri, iddialar, cərimələr və mümkün zərərlərdən yarana bilər.

Qüvvəyə minmə tarixi

- 37 Bu standart 1 yanvar 1995-ci il tarixdən başlayan və həmin tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən maliyyə hesabatları üçün qüvvədədir.